

Pàgina Artística de LA VEU

Excavacions y troballes. - Art antich y modern. - Pedagogia artística. - Museus y Coleccions. - Art nacional y extranger. - Curiositats barcelonines. - Ressenya de conferencies. - Exposicions locals y forasteres. - Llibres y Escoles. - Noticies de concursos y de tot lo que pugui interessar als artistes y als industrials d'art

204

El Greco. - Sant Francesc en extasi

Col·lecció de Sir Hugh Lane. - Exposició dels antics mestres espanyols a Londres

L'Exposició dels vells mestres espanyols a Londres

Londres, 22 d'octubre de 1913.

A les Grafton Galleries és oberta de poc una exposició de pintures dels vells mestres espanyols. És cosa bona, fora de tota intervenció d'antiquaris, segons se'n assegura i segons garanteix el nom de la National Gallery Fundació que l'ha organitzada d'acord amb la Sociedad de Amigos del Arte de Madrid, i baix el patronat del Rei de Espanya.

No obstant i aquesta intervenció de la Sociedad de Amigos del Arte de Madrid, la concurrencia de col·leccionistes espanyols ha resultat escassa, i és trist considerar, davant del magnífic conjunt que l'exposició presenta, que aquestes obres, o la majoria d'elles, pertanyen a col·leccionistes de l'extranger. És evident, després d'aquestes quantes visites als grans museus, una superioritat decidida dels mestres espanyols davant tot art que no sigui el d'Itàlia. Espanya ha donat el moll de la seva energia espiritual en les obres dels seus artistes. Davant de Velàzquez, davant el Greco, davant de certs moments culminants de l'obra de Zurbarán, i del Goya, un hom sent que ha passat quelcom de molt gran en aquest poble; quelcom com una excitació plena de riques substancials en desordre, que s'han perdut, per manca d'una corrent ben dirigida, per manca d'una elaboració d'aquesta matèria prima que imposa amb la seva colossal simplicitat.

Cal admirar i saber veure en el fons de lo que s'admira una força natural abundante, desbordada com un riu eixit de muntanya, que s'ha anat fent més i més, fins a la pintura veneciana, l'obra dels mestres espanyols resulta barba, però dins d'aquesta sequedat, dins d'aquesta austeritat llunyana a tot truc i a tot disbaixa sensacional hi viuen fortes, cantelludes encara, substancials d'esperit formidables, que la continuació d'una cultura podia haver disolt, convertint-la en deu inestable de riquesa i de superioritat nacional. Això no ha estat, i aquí queda exposada part de l'obra d'aquells grans coses representants, interpretats reveladors de l'ànima del poble, a l'ensenyament que queda exposada

la trista condició de l'Espanya actual, glòries que els col·leccionistes europeus centre d'exportació de totes les seves arrels per a mostrar-les orgullosament a la curiositat i a l'enveja dels amateurs que d'un cap de dia a l'altre omplen constantment les espafioses sales de les Grafton Galleries.

Perquè de gent n'hi va. En les repetides visites que hi hem fet aquesta dies, hem vist corroborada aquella admiració quasi històrica dels anglesos, pels pintors espanyols que ha buidat les parets de les velles cases senyorials de l'Espanya, que ha enriquit antiquaris i ha empobrit l'avenir dels nostres museus. És cert que lo millor dels mestres, o molt de lo millor, per sort, resta en el Prado, però no és menys cert, ni menys de doldre el fet, de que un gran nombre d'obres de gran interès i moltes de ben apreciable mèrit, han emigrat d'Espanya per a passar a enriquir les col·leccions públiques i privades de l'Europa i de l'Amèrica del Nord.

Tota la glòria d'Espanya que canten les teles exposades, se converteix en l'elègia del present al veure-les per ella perdudes. Tot l'honor que elles fan al passat és en deshonra del nostre temps que no ha sabut estudiar-les. Valguin com un atenuant les quantes obres, ben notables per cert, que alguns (pocs) col·leccionistes espanyols han enviat a Londres, com un testimoni ben necessari, per cert, de que a Espanya també són estimats els grans mestres, també són recollides les seves obres.

El magnífic catàleg il·lustrat de l'Exposició ofereix 193 números, corresponents a la meitat d'ells ben bé, a noms de grans artistes. No acceptarem pas totes les atribucions si tractéssim de fer crítica, cosa absolutament allunyada del nostre objecte present, que és el de ressenyar als lectors de la «Pàgina Artística» aquesta manifestació. La National Gallery Fund, i en son nom la Comissió Organitzadora, tampoc se'n fan responsables. Això és lo de menys; i així als quadres s'hi ha donada l'atribució del col·leccionista, que en molts casos és absolutament infan-

ta, que en molts casos és absolutament infan-

No en tots: obres hi ha en aquesta exposició, damunt de les quals els crítics més coneguts de la pintura espanyola antiga hi han fixat la seva atenció i han fet els seus comentaris. En general, però, el mèrit de les teles exposades és indiscutible i de Velàzquez, per exemple, poden trobar-se obres acas dels seus primers temps, d'un interès ben senyalat.

L'exposició ocupa quatre grans sales. En la primera, els primitius, i al centre, com una joia, magnífic de color entre la pompa dels daurats, el Sant Miquel de Bartomeu Bermejo, qual atribució deu al nostre estimat mestre don Ramón Casellas, en la cèlebre discussió haguda en les planes de LA VEU DE CATALUNYA i la revista francesa «Les Arts» l'any 1903, i en la qual en Casellas identifica la personalitat del pintor cordobès, treballant a Barcelona, com a dibuixant d'alguns dels grans vitralls de la nostra Catedral. L'obra, pertanyent a Lady Wernher, és en el catàleg atribuïda d'acord amb les afirmacions del nostre mestre: (Escuela de Córdoba: ff. 6 Barcelona seria 1450). Amb elles els francesos varen perdre una glòria que equivocadament atribuïren al seu art.

Fent-li costat hi ha quatre parcel·les d'un retaule català amb escenes de la llegenda de Santa Úrsula. Obra del 1420, porten tot el valor de l'escola catalana, de la qual el Donatell ne serà el resumidor i finalista. Un antipèndium del XIII, probablement de procedència montanyesa, i diverses altres taules castellanes i portugueses, completen la col·lecció, en la qual la majoria dels crítics poc documentats, han volgut trobar una lació, un precedent de les obres dels mestres del segle d'or. No cal pensar-hi. Catalans la majoria dels retaules, res absolutament tenen que veure amb la pintura dels grans artistes castellans. La sequedat, la simplicitat no són com hi ha qui vol veure distintives de la pintura espanyola que persisteixen fins al segle XVII. S'ha com sia, l'Exposició fa honor a l'art de la Catalunya gòtica, la única que en pintura pot posar-se al costat de Castella.

La sala segona està dedicada en gran part a les 25 obres de Velàzquez que s'annoncen al catàleg. La part lateral ne mostra pocs d'interès: conics, arròs, glos, probablement: cap autoritat les apoya. Unes escenes de músics i qualche-

dions de la pintura veneciana, però dins de les quals s'endevina ja una força personal que, enlletint lo que recorden de les obres del Ticià, prometen els fruits asprament substancials que donarà el geni particularíssim de Domenico Theotocopuli. Sens dubte l'autoretrat de la Col·lecció Bernete, el de la seva filla, la tela del Crist amb la Creu al coll i el Sant Francesc en extasi que reproduïm, són els millors. Aquí el pintor de Toledo revela tota la seva exaltació, tota la seva lírica simplicitat, i a l'ombra de la seva glòria, veu l'Espanya mística i exaltada de les darreries del segle XVI. Després d'aquí Goya, a les darreries del segle XVIII, presentarà de nou l'espectacle del geni revelador del veritable sentit de lo que'l volta. Amb Goya acaba l'Exposició. Ni l'abundor de Murillo, ni els anomenats Ribera, ni el retrat de la Reina Mariana de Carleño de Miranda, ni les teles de Coello, ni tot lo millor de lo que hi ha a les parets dels corredors i de les sales que conduïren a la sala on se troba el Goya, són prou amb tot i els seus valors que no cal pas fer constar per aturar-nos, davant l'atracció irresistible de les pintures del gran aragonès pintor de l'Espanya del seu temps.

La testa de dona que publiquem, meravella de gris i de simplicitat pictòrica, farà comprensible al lector aquest interès que atrau al visitant vers les obres del pintor de la decadència espanyola. Damunt del quadre esmentat, un bust de dona, perdut sota els placs d'una folgada mantellina, mostra amb acurada intenció la femmina rumbositat de la «enaja». Qualques bocets, un retrat de gran tamany de la duquesa d'Alba, altre del poeta Meléndez Valdés, i altre de l'alcalde de Corte, completen lo més interessant del plafó destinat a la obra de Goya, que clou com un crit de glòria la Exposició aquí lleugerament ressenyada.

La simple admiració de tots aquests tresors d'Espanya en un país estranger, entristeix. L'esforç de la benemèrita «Sociedad de Amigos del Arte de Madrid», amb les seves exposicions anyals, encara no ha lograt mai reunir un conjunt d'obres com aquest. Cert que el propòsit seria va, perquè allí on hi ha un Museu del Prado no hi calen exposicions com la present, però, cert també que si les col·leccions particulars espanyoles haguessin de reunir-lo, no hi arribarien pas, per que cal confessar que molt i molt hi ha a l'extranger de lo millor de l'art de Espanya.

No confiem mai en tenir Velàzquez, ni Goyas, ni Greco en el nostre Museu barceloní, ni creiem que aquest hagi de ser l'objecte del Museu de Barcelona, cap interès local pot moure a la quèixa de l'abandon absolut, del desamor en que són tingudes per part dels poders públics les obres d'art. A l'ombra d'aquesta desidia, pufulla tota una bandada de marxants amb escuts nobiliars, esborrats alguns d'ells, al volt de l'amor dels anglesos per les obres d'art dels mestres d'Espanya. Ni s'ha de pensar la troballa en les dispeses de Londres de gent vinduda dels reconcs d'Espanya a vendre quadres. Som en un temps en que el progrés se manifesta, en aquest pobre país castellà en el fet de que la breu país castellà, que descobrís en les sales del palau abandonat el quadre borbó i se l'emporta, sinó que ja el possessor, d'inconscient, ha devingut mercader d'art i va a vendre en la propia terra dels turistes.

Hereus de casa bona tornada a menys, comissionistes de tot lo que's presenti, vénen aquí a vendre els restes del patrimoni artístic pictòric de l'Espanya. He conegut hereu d'aquests, que en la cambra de la pensió guardava meravelles per a oferir al mercat, tota la bona de Londres el bon mercader me deia en bon castellà: «En este país no se puede vivir. Es cuanto coloco estos cuadruchos, me largo».

Joaquim FOLCH I TORRES.

Exposició de creus parroquials

Digne coronament del I Congrés de Art Religios a Catalunya ha sigut la Exposició de creus oberta encara a les sales de Pala de mitgdia del Palau de Belles Arts. Mercès a l'interès que per a la manifestació artística en les Festes Constantinianes ha pres el nostre il·lustríssim prelat, aquesta Exposició ha pogut eixir en mig de les dificultats que la seva organització suposava. Tots els senyors bisbes de Catalunya, als qui des de aquestes columnes ens complaïem en donar-los les més grans mercès, varen acollir l'idea amb carinyo, i Barcelona ha pogut veure reunits en el seu Palau de Belles Arts els més bells exemplars de les creus parroquials i Vera-creus que hi ha encara salvades de l'ambició a Catalunya.

En set sales consecutives, parcament decorades, són exposades una munió de creus que són glòria d'un art, que són honor de les nostres arts medievals i dels primers segles del Renaixement. Des de la famosa de Vilabertrán, la reina de les creus, fins a la més modesta, en totes la guspira de la inspiració és el seu mèrit millor. El fuster, l'orfebre, l'esmaltador, l'argenter, el gravador, el pintor, tots els oficis, cada un amb la seva tècnica, contribuïren a que els catalans del segle XX trobéssim una tan preciosa herència de l'art llur, i tots amb llur material, ric o pobre, humil o preciós, feren joies, en les que el valor és més en lo que hi posà l'artista de sí mateix, que en lo que li donaren les mines i les pedres, els laboratoris i els boscos.

Per això és tan rica la creu de Vilabertrán, per això la creu de Guàrdia no ofega la del comte de Güell, ni les humils estofades o policromades ocupen en la gerarquia de l'art lloc inferior a les superbes catedralícies. El nostre anhel seria que la gent dels oficis qui més intervenen per a l'embelliment i la decoració d'altre culte religiós treguessin d'aquesta Exposició tanolls aquestes ensenyances. Bé elia, és material preciós a la Casa del Senyor; si no són allí on seran? Però no és això sols lo que cal per a la magestat i l'esplendidesa del culte, és quelcom que avalora aquells ma-

Velàzquez. - Retrat de D. Mariagna d'Austria

Pertany al capità Ford. - Exposició dels antics mestres espanyols a Londres

terials i quelcom que ennobleix els bastos i eleva els humils, és el cor de l'artista posat en l'obra, és el pensament de l'home d'ofici que després les seves mans en el punt just d'on no deuen passar, i els senyors rector, i els directors de comunitats religioses, i els germans majors de confraries i germans i els presidents de corporacions gremials qui conserven encara llurs famoses capelles dedicades al Sant Patró, voldríem que vegessin com no són els creus i les plaques, més o menys falsificades, com no són els cristalls infantils les pedres precioses, com no són els recargolaments i les fulletes collades amb cargols, lo honorable, lo ric, lo bell, lo veritablement devot en llurs altars i capelles, sinó que hi ha quelcom de més valor que l'artífex no fa avui, car no té mercat, perquè no l'hi demanen ni el volen. Voldríem que davant de les creus de la Exposició aprenguessin que què té quatre com què té vint pot honorar igualment sa devoció, emersant cadascú lo que hi pugui, però sense quel'pobre pretengui estrofer el ric, sinó oferint la seva pobresa amb humilitat, amb aquella santa alegria que dona la conformitat en els llurs possibles. Plauria que d'aquesta Exposició ne sortís la mida de les forces de cadascú en l'ornament i en l'embelliment dels nostres temples, i que amb aquesta mida se dirigissin les comandas als artífexs.

No's cab el dubte de que aquesta Exposició senyalaria una fita glorirosa en les nostres arts religioses, si uns i altres ne treguessin aquestes ensenyances; estem segurs de que la necessitat crearà aquesta vegada també l'orgue, i quan les belles coses humils i les riques coses modestes trobessin mercat, elles fruitarien en els obradors

de Catalunya. Admirem les les sumptuoses creus de Vilabertrán, de la Catedral de Lleida, de Riells, de Granollers, de la nostra ciutat, va ser encarregada rem també aquelles modestes de fusta estofades o policromades; si són riques les unes i són modestes les altres, és per quelcom de transitori en nosaltres; però si totes són belles, és que hi ha en elles, gosaríem a dir, el nostre permanent.

Visions d'Empuries

Conferencia den Puig i Cadafalch

Un dels actes organitzats pel Comitè del Congrés de Geografia que's celebra a la nostra ciutat, va ser encarregat al senyor Puig i Cadafalch una conferència sobre les excavacions empuriques que tant interessen, no ja sols als homes de ciencia com a començament de les tasques exploradores, sinó a l'esperit popular que pren avui dia una activitat, excitada poderosament per l'obra d'aquells treballers.

La vasta i profunda erudició de l'important arquitecte català feu que la gran munió de congressistes que s'aplegaren a la sala d'actes del Foment del Treball Nacional fruíssim d'una interessantíssima descripció, d'una veritable sèrie de visions de la vella i poderosa Empúries, que després d'alguns segles d'oblit soterrada i oblidada dels homes renais avui a l'impuls de l'activitat de l'esperit d'iniciativa dels nostres homes, revelen una vida, les costums, els gustos de les generacions que allà visqueren uns quants centenars d'anys abans de Jesucrist.

En Puig i Cadafalch, amb sa paraula

Goya. - Retrat de dona espanyola

Col·lecció Sir Hugh Lane. - Exposició dels antics mestres espanyols a Londres

alta agrupació en escenes de guerra,

poden considerar-se pel seu valor intrínsec com a obres de la primera època del gran pintor. Ara en la paret presidencial la cosa ja canvia, puix allí es troben aplegades quatre o cinc teles veritablement magnífiques, com el retrat de la Reina Mariana, segona muller de Felip IV, repetició d'un fragment del retrat del Prado que aquí reproduïm, pertanyent a la col·lecció de Capità Ford; la repetició del retrat del Sant Pare Ignocenci X, comentada per Bernete en el seu llibre; la testa de donya Maria d'Austria, i el retrat d'un cavaller espanyol, obra magnífica plena de caràcter i on se revelen les maneres del Velàzquez del període mig, abans d'abandonar les simplicitats i les fineses de guiso que's troben, per exemple, en el retrat de la Reina Mariana. Aquestes quatre peces que hem citat, junt amb una rèplica del retrat del Rei Felip IV constitueixen el centre de millor interès de l'Exposició. Sols el Greco, amb unes quantes de les seves obres, tan notable una d'elles com l'autoretrat de la col·lecció Bernete, arribarà a igualar, dins de sa manera personal i malalta, la magnífica senzillesa del gran pintor castellà. Per arribar al Greco haurem de passar per tota una sèrie de pintures, la descripció de les quals faria interminable aquesta senzilla crònica de ressenya de l'Exposició. El Murillo hi és representat amb nombroses obres: el Pantoja amb uns retrats de Felip III i de la seva esposa la Reina Marguerida d'Austria; el Sanchez Coello, amb un bellíssim retrat de dona, i altres de l'arxiduc d'Austria; el Valdés Leal amb varies obres de tema religiós, i el Zurbarán en la figura profundament trágica del monjo en meditació, que aquí reproduïm, pertanyent a la col·lecció del doctor Carvallo, ademés d'algunes altres que no tenen pas l'interès culminant d'aquesta.

Davant per davant d'aquesta sèrie no hem dit: i en la Lògia de preferència, són exposades les obres del Greco. Dues petites teles representant el tema per ell repetit de l'Expulsió dels Mercaders del Temple, representen la primera època quan encara són vives en el tra-

Zurbarán. - Un monjo en meditació

(Pertany al Dr. Carvallo. Exposició dels antics mestres espanyols a Londres)

